

DE VEROORDEELING DER UTAGAWA

DOOR B. MODDERMAN

I EDER die zich met japansche prentkunst bezig houdt en eenig begrip van hare ontwikkeling bezit, heeft de groote ommekeer die in den aanvang der 19de eeuw door Utagawa Toyokuni werd ingeleid in stijl en karakter moeten opmerken. In de werken die de geschiedenis dezer kunst behandelen wordt in den regel deze verandering als een plotseling optredend verschijnsel beschouwd zonder direct verband met het verleden, maar zich openbarend als een, na den dood of het aftreden van een aantal der leidende kunstenaars uit de 18de eeuw ontstaand verval der glorierijke prentkunst die onder Shunshō, Kiyonaga, Utamaro, Yeishi, Sharaku, Chōki en enkele anderen kort te voren het toppunt van bloei had bereikt. Men voegt daar soms aan toe dat de Ukiyoye was vastgelopen door de al te veelvuldige herhaling der door haar gebruikte, vrij beperkte motievenschat, en daarbij, dat de eclecticische aard van Toyokuni, die na Utamaro's dood de eenige nog levende kunstenaar van naam was, de oorzaak werd dat hem na het verdwijnen der grootmeesters op wie hij steunde, alle houvast ontviel, zoodat hij, feitelijk uit pure geestesarmoe een weg opging die naar omlaag moest voeren.

De onwaarschijnlijkheid dezer redeneering is in het oog vallend. Het lijkt b.v. vrijwel onmogelijk dat een kunst op het toppunt van haar bloei plotseling niet verder voort kan en dat haar motievenschat is verbruikt en versleten. Dat de, over slechts weinige jaren verdeelde onttrekking van een aantal hoofdmeesters den voortgang en handhaving der bereikte positie ernstig moest schaden, niettegenstaande een aantal van hun beste leerlingen in hunne richting bleven doorwerken, ligt voor de hand, zoo ook dat Toyokuni, de eenig overgebleven hoofdmeester, wien de toekomst de Ukiyoye als het ware in de hand werd gelegd, wel een zeer groot en sterk kunstenaar moest zijn om alleen een uitgebreide kunst op peil te houden. Het feit dat men over het hoofd schijnt te hebben gezien dat hij en zijne vele leerlingen en nog talrijker anderen die zich later aan zijn stijl aansloten, standvastig voortschreden op den door hun leider getoonden weg, en dat hij, zoowel als later zijn school, zich verheugde in ongekende populariteit, is eerder een kennelijk bewijs dat hij wel de groote man is geweest die een zoo moeilijke positie heeft kunnen beheerschen.

Het gevolg van de beschouwingswijze die in de litteratuur op dit gebied opgeld heeft gedaan is geweest dat de meeste vooraanstaande schrijvers en daardoor ook vele anderen in dezen kunsttak geïnteresseerden, het latere werk van Toyokuni niet meer als volwaardige kunst beschouwen, dat zijn beste leerlingen, Kunisada, Kuniyoshi en Kunimasa en nog enkele anderen